

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

Προτιμότερο θὰ ἦταν ἀπόψε τὰ λόγια νὰ ἔλειπαν· εἰσερχόμαστε, ἤδη εἰσήλαμε, στὴ ζώνη τοῦ Σιγισάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία καὶ στήτω μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ μηδὲν γήϊνον ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω, μιὰν ζώνη ὅπου τὸ μόνον ποὺ ἀρμόζει εἶναι ἡ ἱερὴ σιγὴ τοῦ θάμβους: «σιγῇ πμάσθω τὸ θεῖον». Εἶναι τόσο ἀνθρώπινο, ἀλλὰ καὶ τόσο θεοπρεπές, αὐτὸ τὸ συναίσθημα, ἓνα συναίσθημα κατεξοχὴν ἀναπτυσσόμενο μπροστὰ στὴ λεγόμενη Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, Μεγάλῃ, διότι «μεγάλα πινὰ καὶ ἀπόρρητα τυγχάνει τὰ ὑπάρξαντα ἡμῖν ἐν αὐτῇ ἀγαθὰ».

Πυκνὰ εἶναι τὰ θέματα, ἐκτενῆ τὰ ἀναγνώσματα: ἡ ὑμνογραφία συγκεντρώνει ὅ,τι ἐκλεκτὸ καὶ ἀνυπέβλητο συνέθεσαν οἱ ποιητὲς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μουσικὴ φτάνει στὸ ἀποκορύφωμά της. Τί νὰ πρωτοπεῖ κανεὶς (καὶ σὲ ποιοῦ σημεῖο νὰ πρωτοσταθεῖ) μπροστὰ σὲ τέτοιο ὑμνογραφικὸ καὶ ψαλμικὸ πλοῦτο; Ἔχουμε ἐδῶ ἓνα «μοναδικὸ ὡς πρὸς τὴν ἀρτιότητά του μουσικὸ-λατρευτικὸ πρόγραμμα πνευματικῆς χειραγώγησης καὶ μυσταγωγίας» ποὺ «ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ δεξιότατα γιὰ νὰ ὀδηγήσει μυστικὰ τοὺς πιστοὺς στὴν ἐνδοξὴ Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ». Γι' αὐτὸ καὶ μεταβαίνοντας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὕμνους στοὺς ὕμνους τῆς Μ. Ἑβδομάδας «μεταβαίνουμε ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ ἄσματα στὰ ἄσματα τῶν ἁσμάτων καὶ ἀπὸ φωνές ἀγγελικὲς καὶ χερουβικὲς σ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ...».

Τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, λόγια ποὺ μεταδίδονται στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ἀρχέγονη τεχνικὴ ὄχι ἀπλῶς τοῦ λόγου, ἀλλὰ τοῦ διαλόγου: ὄντως διάλογοι θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου! Εἶναι ἴσως ὁ διάλογος ἡ μόνη λύση ὑπέρβασης τῆς ἐκ τοῦ βάμβους βραδυγλωσσίας, τῆς ἀμηχανίας τῆς σιωπῆς...

Ἀνυπέβλητη εἶναι ἡ τέχνη τοῦ διαλόγου: διότι χρειάζεται τέχνη γιὰ νὰ διεξαγάγει κανεὶς ἐπιδέξια καὶ εὐχάριστα ἓνα διάλογο. Τέχνη, ἐπίσης, γιὰ νὰ τὸν σταματᾷ ἐγκαίρως: γιὰτὶ στὸ σωστὸ διάλογο ἓνα πράγμα πρωτεύει: ἡ συλλογικὴ ἀναζήτησι τῆς ἀλήθειας: σὲ ἓνα τέτοιο διάλογο δὲν ὑπάρχει ἀνώτερος καὶ κατώτερος, οὔτε πῖλοι, οὔτε ἡλικία, οὔτε ὄνομα· τίποτε δὲν λογαριάζεται, παρὰ μονάχα ἡ ἀλήθεια καὶ μπροστὰ σ' αὐτὴν εἴμαστε ὅλοι ἴσοι, καθὼς κανένας φραγμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀντέξει τὸν προωθητικὸ ἀνταγωνισμὸ θέσης καὶ ἀντίθεσης. Ἡ ἀλήθεια τοῦ διαλόγου συμβάλλει καθοριστικὰ στὴ μετάδοσι τοῦ ὅποιου μηνύματος ...

Μήνυμα ένα προϋπάρχει τῶν μεγαλοβδομαδιάτικων γεγονότων: ὁ Εὐαγγελισμὸς· τὸ ἄγγελμα τὸ χαρμόσυνο ποὺ κατὰ ἀριστοτεχνικὸ διαλογικὸ τρόπο γνωστοποιεῖται μέσα ἀπὸ τὸν ὑμνογραφικὸ λόγο, ἐπενδεδυμένο μὲ τὴ καλύτερη δυνατὴ, ἀφηγηματικὴ καὶ περιγραφικὴ, μουσικὴ διάχυσή του· ἀφηγεῖται ὁ ποιητὴς καὶ ψάλλει ὁ μελοποιός:

Ἄπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ, Γαβριήλ ὁ Ἀρχάγγελος, εὐαγγελίσασθαι τῇ Παρθένῳ τὴν σύλληψιν· καὶ ἐλθὼν εἰς Ναζαρέτ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, τῷ θαῦμα ἐκπληττόμενος·

Τί οὖν ἴσταμαι, καὶ οὐ λέγω τῇ Κόρῃ; Χαῖρε, Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· χαῖρε, ἀγνή Παρθένε· χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε· χαῖρε, Μήτηρ τῆς ζωῆς· εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πρὸ σημαντικὰ κείμενα τοῦ πέμπτου αἰῶνα, τὸ Ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον Μαριάμ, ὑμνογράφημα ποὺ ἀποδίδεται στὸν Πατριάρχη Πρόκλο (434-46 μ.Χ.), περιλαμβάνει ἐκτεταμένα διαλογικὰ μέρη, ὅπου καταγράφονται ἐκπληκτικοὶ διάλογοι (ποιημένοι μάλιστα κατὰ διπλῆ ἀλφαβητικὴ ἀκροστιχίδα), διάλογοι ἀνάμεσα στὴ Θεοτόκο καὶ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ καὶ κατόπιν ἀνάμεσα στὴ Θεοτόκο καὶ τὸν δίκαιο Ἰωσήφ. Εἶναι διάλογοι ποὺ ἴσως ἀνῆκαν σὲ μιὰν ἀκόμη παλιότερη σύνθεση, ἓνα θρησκευτικὸ δράμα, ποὺ κάποιος ἀδέξιος μεταγενέστερος διασκευαστὴς τοὺς ἐνσωμάτωσε σὲ κάποια ποιητικὴ ὀμιλία, τὴν ὁποία καὶ σχολιάζει (ἐπίσης ποιητικὰ) ἐν προκειμένῳ ὁ Πατριάρχης Πρόκλος.

Πρόκειται γὰρ τὸ ἴδιο δομικὸ πρότυπο ποὺ παρατηρεῖται καὶ στὸν κανόνα τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ποίημα Ἰωάννου μοναχοῦ, ἐξάισιο δεῖγμα ποιητικῆς διαλογικῆς συνομιλίας ἀνάμεσα στὸν ἄγγελο καὶ τὴν Θεοτόκο, ἓνα διάλογο ποὺ πρωτογενῶς ἐμπεριέχεται –καλυμμένος κάτω ἀπὸ τὸν πεζὸ λόγο– ἀκόμη καὶ στὸ βραχὺ συναξάριο τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ...

Ἄς τὰ παρακολουθήσουμε σὲ μιὰν συνεχῆ ροή:

Ἦχος λδ Νη

Τη υπερωμαχωσατηγωτα νικητη η

ρι ι α⁴ ως λυτρωθει ει ει σα των δεινων ευ

χα ρι ση η ρι ι α^{βλ} α να γρα φω σοι η πο λις

σθ Θε ο το κε^δ αλλ ως ε ε χσ σα το

κρα τος α προ σμα α χη η τον^{βλ} εκ παν τοι ων με

κιν δυ νων ε λευ θε ρω ω σον^δ ι να κρα ζω ω σοι^δ και ρε^Ν

νυ υμφη α νυ υμφε ευ τε^δ

Συναξάριον

Ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων Θεός, ὁ πάντοτε φροντίζων ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὡς Πατὴρ φιλόστοργος θεωρῶν τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ πλαστούργημα καταδουλούμενον, καὶ τυρρανούμενον ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ πρὸς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας ὑπαγόμενον, καὶ τῇ εἰδωλολατρῖα ὑποκείμενον, ἠβουλήθη ἐξαποστεῖλαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τοῦ λυτρώσασθαι αὐτὸ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν. Ἐπεὶ δὲ ἠθέλησε λαθεῖν, οὐ μόνον τὸν Σατανᾶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς οὐρανίους Δυνάμεις, ἐνὶ τῶν Ἀρχαγγέλων, Γαβριὴλ τῷ

ἐνδύξω, θαρρεῖ τὸ Μυστήριον, προοικονομεῖ δὲ καὶ τὴν Ἁγίαν Παρθένον προκαθαρθῆναι τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ὡς ἀξίαν οὔσαν τοιούτου καλοῦ.

Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἄγγελος εἰς πόλιν Ναζαρέτ, λέγει αὐτῇ·

Χαῖρε, Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

Ἡ δὲ εἶπε· Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο;

Ὁ δὲ ἔφη· Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ἰψίστου ἐπισκιάσει σοι.

Καὶ εἶπεν· Ἰδού, ἡ Δούλη τοῦ Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου.

Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ αὐτῆς, συνέλαβεν ὑπερφυῶς ἐν τῇ ἀχράντῳ γαστρὶ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, Σοφίαν αὐτοῦ ἐνυπόστατον καὶ δύναμιν οὔσαν, Αὐτοῦ τῇ ἐπισκιάσει, καὶ τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπελεύσει. Ἐκτοτε δὲ ἐτελέσθη τὰ Μυστήρια τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομικῶς, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν.

Ἦχος δ' Βου

B
Α δὲ τῷ σοὶ δὲ ἐσποιοὶ να α α κι νων την
 λυ υ ρα αν τῃ πνευ μα τος· Δα βι ιδ' ο ο προ ο
 πα α τωρ σῃ α κῃ ς σον θυ υ γα τε ε ερ
β λ Δ Π
 την χαρ μο συ νον· φω νη η η ην τη ην τῃ
B
 ς α αγ γε λϷ ς χα ρα αν γα αρ μη η νυ υ ει ει ει
 σοι τη η η ην α α νεκ λα λη τον· β λ

Ἦχος ξ Βου

Ὁ Ἄγγελος

Βοῶ σοι γηθόμενος κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ πρόσχες μοι,
 Θεοῦ καταγγέλλοντι, σύλληψιν ἄσπορον·
 εὖρες χάριν γάρ, ἐνώπιον Κυρίου,
 ἦν εὖρεν οὐδέποτε, ἄλλη τις Πάναγνε.

Β ο ω σοι γη θο με νος κλι νον το υς σχ και προ
 σχες μοι Θε υ καταγ γε λον τι συλ λη ψιν α σπορον ευ
 ρες χα ριν γαρ ε νω πι ον Κυ ρι υ ην ευ ρεν υ δε
 πο τε αλ λη τις πα να γνε

Ἡ Θεοτόκος

Γνωσθήτω μοι Ἄγγελε, τῶν σῶν ρημάτων ἡ δύναμις·
 πῶς ἔσται ὁ εἶρηκας; λέγε σαφέστατα,
 πῶς συλλήψομαι, Παρθένος οὔσα Κόρη;
 πῶς δὲ καὶ γενήσομαι, Μήτηρ τοῦ Κτίστου μου;

Γ νω σθη τω μοι αγ γε λε των σων ρη μα των η δυ
 να μιν πως ε ραι ως ει ρη κας λε γε σα φε ρα τα πως
 συλ λη ψομαι παρ θε νος υ σα κο ρη πως δε και γε νη
 σομαι μη η τηρ τη κτι ς υ μ υ

(ὠδή α')

Ὁ Ἄγγελος

Ζητεῖς παρ' ἐμοῦ γνῶναι Παρθένε, τὸν τρόπον συλλήψεως τῆς σῆς,
ἀλλ' οὔτος ἀνερμήνευτος· τὸ Πνεῦμα δὲ τὸ Ἅγιον,
δημιουργῶ δυνάμει σοι, ἐπισκιάσαν ἐργάσεται.

Ζ η τει εις παρ ε μη γνω ναι παρ θε νε τον τρο ο
πονσυλ λη ψεως της σης ^Δδι αλλ ο τος α νερ μη νευτος το πνευ
μα δε το α γι ον ^πα δη μι ορ γω δυ να μεισοι ε πι
σκι α α σαν ερ γα σε ται ^βλ

Ἡ Θεοτόκος

Ἡ ἐμὴ Προμήτωρ δεξαμένη, τὴν γνώμην τοῦ ὄφους τρυφῆς,
τῆς θείας ἐξωστράκισται· διό περ κάγω δέδδικα,
τὸν ἀσπασμὸν τὸν ξένον σου, εὐλαβουμένη τὸν ὄλισθον.

Η ε μη προ μη τωρ δε ξα με νη την γνω ω μιν
τε ο φεως τρυ φης ^Δδι της θει ας εξ ω στρα κισαι δι ο περ
καγω δε δδικα ^πα τον α σπα σμον τον ξε νον οχ ευ λα βη
με ε νην τον ο λισθον ^βλ

(ὠδὴ γ')

Ὁ Ἄγγελος

Κατεμήνυσεν ἡ βάτος, ἀκατάφλεκτος μείνασα,
 δεξαμένη φλόγα, Κεχαριτωμένη ἀνύμφευτε,
 τοῦ κατὰ σέ Μυστηρίου τὸ ἀπόρρητον·
 μετὰ τόκον γάρ, μενεῖς Ἄγνη, ἀειπάρθενος.

Κ α τε μη νυ σεν η βα α τος α κα τα α φλεκτος
 μει να σα δε ξα με νη φλο ο γα κε χα ρι τω
 με ε νη α νυμφευ τε τς κα τα σς μυ ση ρι ς το
 α πορ ρη η τον με τα το κον γαρ με νεις α γνη α ει
 παρ θε νος

Ἡ Θεοτόκος

Λαμπρυνόμενος τῷ φέγγει, τοῦ Θεοῦ παντοκράτορος,
 ἀληθείας κήρυξ, λέγε, Γαβριήλ, ἀληθέστατα·
 πῶς, ἀκηράτου μενούσης τῆς ἀγνείας μου;
 Λόγον τέξομαι, μετὰ σαρκὸς τὸν ἀσώματον

Λ αμ πρυ νο με νος τω φε εγ γει τς θε ς ς παν το
 κρα το ρος α λη θει ας κη η ρυ ξ λε γε Γα βρι η η λ
 α λη θε στα τας πω ς α κη ρα τς με νς σης της αγ

νει α ας με ^πλο γον τε ξομαι με τα σα ρκος τον α σω μα

τον ^β_λ

(ὡδή δ')

Ὁ Ἄγγελος

Ξενίζη Πανάμωμε· καὶ ξένον γὰρ τὸ θαῦμά σου·
μόνη γὰρ τὸν πάντων Βασιλέα, δέξῃ ἐν μήτρᾳ σαρκωθησόμενον,
καὶ σὲ προτυποῦσι Προφητῶν, ῥήσεις καὶ αἰνίγματα,
καὶ τοῦ Νόμου τὰ σύμβολα.

Ξε νι ζη πα να μω με και ξε νον γαρ το θαυ μα

σ ^Δμο ο νη γαρ τον παν των βα σι λε ε α ^βδε ξη

εν μη η τρα σα ρ κω θη σο ο με νον και σε ε προ τυ

πη σι προ φη των ρη σεις και αι νι γ μα τα και τ η νο

ο με τα συμ βολα ^β_λ

Ἡ Θεοτόκος

Ὁ πᾶσιν ἀχώρητος, καὶ πᾶσιν ἀθεώρητος,
πῶς οὗτος δυνήσεται Παρθένου, μήτραν οἰκῆσαι, ἣν αὐτὸς ἐπλασε;
πῶς δὲ καὶ συλλήψομαι Θεόν, Λόγον τὸν συνάναρχον,
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι;

Θ πα σιν α χω ρη τος και πα σιν α θε ω ρη

τος ^Δ_δ πω ως υ τος ^Γδυ νη σε ται παρ θε ε ν^β_λ μη τραν

οι ^Γκη ησαι ην αυ τος ε ε πλα σε ^Δ_δ πω ως δε

και συλ λη ψομαι Θε ον λο γον τον συν α ναρχον ^β_λ

τω Πα τρι ι και τω Πνευ μα τι ^β_λ

(ωδη ε')

Μαρία Ἄγνοῶ τοῦ ρήματος τὸ σαφές
καὶ πῶς γνώσομαι τοῦ πράγματος τὸ θεοπρεπές;

Γαβριήλ Ἄπαιτεῖς οὖν ἀγγέλων τὰ τάγματα
δημοσιεύειν ἄρρητα ρήματα;

Μαρία Βλάβην ἔχει τὰ τῆς ἐπερωτήσεως
ἐὰν φανερωθῇ τὰ τῆς συλλήψεως;

Γαβριήλ Βλέπεις τὸν εὐαγγελιζόμενον Γαβριήλ
καὶ ἐνδιόξεις τὸν μνηνόμενον Ἐμμανουήλ;

Μαρία Γυναικείας οὖν ἔσται τῆς φύσεως
τὸν δεσπότην γεννῆσαι τῆς κτίσεως;

Γαβριήλ Γήϊνον ἔχουσα φρόνημα,
πῶς δύνῃ μαθεῖν τὸ οὐράνιον βούλημα;

Μαρία Δέξομαί οὖν τὸν λόγον σου ἀναμφίβολον
καὶ μὴ περιεργάσομαι τὸν τόκον τὸ σύνολον;

Γαβριήλ Διδαχθήσῃ, ὡς ἐγχωρεῖ τὸ μυστήριον,
ὅταν περιλήψῃ τῇ χειρὶ τὸν Κύριον.

Μαρία Ἐθεάσω χώραν βλαστήσασαν δράγμα
μὴ δεξαμένην πρότερον σπέρμα;

Γαβριήλ Ἐδέξω τὴν ὑπὲρ φύσιν χαράν,
μὴ ἐπιλογίζου τὴν κατὰ φύσιν φθοράν.

Ἦχος Βου

Ὁ Ἄγγελος

Σοὶ δέδοται, ἡ χαρὰ Θεομητορ ἡ ἔνθεος·
 σοὶ τὸ Χαῖρε, πᾶσα κτίσις κραυγάζει Θεόνυμφε·
 σὺ γὰρ μόνη Μήτηρ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ προωρίσθης Ἀγνή.

οι δε δο ται η χα ρα θε ο μη η η το ορ
 η εν θε ος σοι το χαι αι αι ρε ε πα σα κτι
 σις κραυ γα α α ζει ει θε ο νυμφε συ γαρ μο νη
 μη η τρη τρι υι ο τρι θε ο προ ω ρι σθης α γνη η

Ἡ Θεοτόκος

Τῆς Εὐας νῦν, δι' ἐμοῦ καταργείσθω κατάκριμα·
 ἀποδότω, δι' ἐμοῦ τὸ ὀφείλημα σήμερον·
 δι' ἐμοῦ τὸ χρέος, τὸ ἀρχαῖον δοθήτω πληρέστατον.

της Ευ ας νυν δι ε μη καταρ γει ει ει σθω ω
 κα τα κρι μα α πο δο ο ο τω ω δι ε μη
 το ο φει ει ει λη η μα ση με ρον δι ε μη το
 χρε ε ος το αρ χαι ον δο θη η τω πλη ρε στα τον

Ὁ Ἄγγελος

Χαῖρε δέσποινα, Παρθένε χαῖρε πάναγνε,
 χαῖρε δοχεῖον Θεοῦ· χαῖρε λυχνία φωτός·
 Ἄδαμ ἢ ἀνάκλησις· Εὐας ἢ λύτρωσις·
 ὄρος ἅγιον, περιφανές ἁγίασμα, καὶ νυμφῶν ἀθανασίας.

This block contains the musical notation for the hymn 'Ὁ Ἄγγελος'. It consists of five lines of music with Greek text underneath. The notation uses a system of neumes on a four-line staff. Red letters (X, B, L, P, Q) are placed above the notes to indicate specific rhythmic values. The text is:

αι ρε δε σποι οι να παρ θε νε χαι αι ρε πα να γνε
 χαι ρε δο χει ει ον Θε ο χαι ρε λυ χνι α φω
 τος Α δαμ η α να κλη σις Ευ ας η λυ τρω σις ο
 ρος α α γι ι ον πα ρι φα νες α α γι α σμα και
 νυμ φων α θα να σι ι ας

Ἡ Θεοτόκος

Φῶς τὸ ἄϋλον, μηνύων ἕλη σώματος,
 ἐνωθησόμενον, δι' εὐσπλαγχνίαν πολλήν,
 φαιδρὸν Εὐαγγέλιον, θεῖα κηρύγματα,
 νῦν κραυγάζεις μοι· Εὐλογημένος Πάναγνε, ὁ καρπὸς τῆς σῆς κοιτίας.

This block contains the musical notation for the hymn 'Ἡ Θεοτόκος'. It consists of three lines of music with Greek text underneath. The notation uses a system of neumes on a four-line staff. Red letters (Phi, B, L, P, Q) are placed above the notes to indicate specific rhythmic values. The text is:

φως το α υ υ λον μη νυ ων υ υ λη σω ματος ε
 νω θη σο ο με ε νον δι ευ σπλα χνι ι αν πολ
 λην φαι δρον ευ αγ γε λι ον θει α κη ρυγ μα τα νυν

κραυ γα α ζει εις μοι ^π_α ευ λο γη με νο ος πα να γνε ο

καρ πος της σης και λι ι ας ^β_λ (ὡδὴ ζ')

Ὁ Ἄγγελος

Ἴδε σοι τὸ ἄπορον λέλυται, φησὶ πρὸς ταῦτα ὁ Γαβριήλ.
 Καλῶς γὰρ ἔφησ τὸ πρᾶγμα δυστέκμαρτον,
 Λόγοις σῶν χειλέων πειθαρχοῦσα λοιπόν,
 μὴ ἀμφίβαλλε ὡς πλάσματι, ὡς πρᾶγματι δὲ πίστευε.
 ἐγὼ γὰρ χαίρων βοῶ· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

δε σοι το α πο ρον λε λυ ται ^β_λ φη σι προς ταυ τα ο

Γα βρι ηλ ^π_α κα λως γαρ ε φησ το πρα α γμα δυσ τεκ μαρ τον

^β_λ λο ο γοις σων χει λε ων πει θαρ χη σα λοι πον ^β_λ μη

αμ φιβαλ λε ε ως πλασματι ως πραγματι δε πι σευ ε ^π_α ε

γω γαρ χαι ρων βο ω ευ λο γει τε ^π_α παν τα τα ερ γα Κυ

ρι ο τον Κυ ρι ον ^β_λ

Ἡ Θεοτόκος

Φαίνη μοι ἀληθείας ρήτωρ, κατέθετο ἡ Παρθένος·
 Χαρᾶς κοινῆς γὰρ ἐλήλυθας Ἄγγελος.
 Ψυχὴν οὖν ἐπεὶ καθήγνισμαι Πνεύματι,

ὡς τὸ ρῆμα σου γενέσθω μοι· σκηνοῦτω ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός,
πρὸς ὃν βοῶ μετὰ σοῦ· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον.

Φ α ι ν η μ ο ι α λ η θ ε ι α ς ρ η τ ω ρ ^{β λ} κ α τ ε θ ε τ ο

η πα ρ θ ε ν ο ς ^{π α} χ α ρ α ς κ ο ι ν η ς γ α ρ ε λ η η λ υ υ θ α ς α γ

γ ε λ ο ς ^{β λ} ψ υ χ η η ν ὄ ν ε π ρ ε ι κ α θ η η γ ν ι ι σ μ α ι π ν ε υ μ α τ ι

^{β λ} ὡ ς τ ο ρ η μ α σ ο ὄ γ ε ν ε σ θ α ι μ ο ι σ κ η ν ὄ τ ω ἐ ν ε μ ο ι ο

Θ ε ο ς ^{π α} π ρ ο ς ὄ ν β ο ὠ μ ε τ α σ ο ε υ λ ο γ ε ι τ ε ^β π α ν τ α

τ α ε ρ γ α Κ υ ρ ι ο ὄ τ ο ν Κ υ ρ ι ο ν ^{β λ} (ὠδὴ η')

^ξ Ἦχος ^δ Βου

Α ^β α ν η η λ σ ε ^{Δ δ} ο ρ ο ς κ α α λ ε ι ε ι ν ο

η η τ ο ο ν ^{β λ} γ ε ν ν η η τ ρ ι α ν Θ ε ε ὄ ο ο Η

σ α α ι ι ι α ς ^{β λ} β λ ε ε ε π ρ ε ι δ ε ω ω ς

 πο ο κον ^Δ Γε δε ε ων ο ο Δα βι ι ι ι ι ιδ^λ

 δε ^{Β λ} α γι ι ι ι α σμα φα α α σκει πυ λην

 δε ε σε ε α α αλ λος ^Π ο δε ε Γα α α α

 βρι ηλ σοικραυ γα ζειει ^Δ χαι ρε κε χα ρι ι τω με ε

 ε νη ο ο Κυ υ ρι ο ος με τα σϝ ϝ ϝ ϝ ^{Β λ (ωδθ)}

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ

Ὁ διάλογος θείου καὶ ἀνθρωπίνου, διάλογος ποὺ ἄμεσα προκύπτει ἀπὸ τὴ διαδραστικὴ συζήτηση τοῦ ἀγγέλου καὶ τῆς θεοτόκου, ἐνέχει βεβαίως καὶ τὴ διάσταση τοῦ διαλόγου ἀνάμεσα στὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ, ἀνάμεσα σὲ ἕνα ἄντρα καὶ μιὰ γυναῖκα· σύνδυο οἱ μορφές, ἡ ἀντρικὴ καὶ ἡ γυναικεία, ποικίλλουν καὶ ὀλονέν καὶ διευρύνονται προϊούσης τῆς Μ. Ἑβδομάδας...

Στὴ θέση τῆς γυναίκας ἐμφανίζονται πολλὰ πρόσωπα: ἀπὸ τὴν Εὐα, τὴν πρώτη γυναῖκα, ποὺ μυστικὰ διαλέγεται «ἐν τῷ παραδείσῳ» μὲ τὸν ἠχηρὸ βηματισμὸ τοῦ Κυρίου, στὴ δεύτερη Εὐα, τὴν Αἰγυπτία, τὴ διεφθαρμένη σύζυγο τοῦ Πεπεφρῆ, ποὺ μὲ διεγερτικὴ ἐγκεφαλικὴ ἐνέργεια καὶ προκλητικὴ σωματικὴ συμπεριφορὰ συνομιλεῖ μὲ τὸν πάγκαλο Ἰωσήφ· ἀκόμη, ἡ ποιήτρια Κασσιανὴ καὶ δι' αὐτῆς κυρίως ἡ πόρνη γυναῖκα, ποὺ ἐκτενωῶς συνομιλεῖ στὴν ὕμνογραφία μὲ τὸν Κύριο, ἐνῶ σὲ θαυμάσιο ποίημα Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ ἐμφανίζεται ἐπιπλέον νὰ διαλέγεται μὲ ἕνα μυροπράτη.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ποιητικὴ τεχνικὴ τῆς διηγηματικῆς ἀπλότητας ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Ρωμανός, μὲ ἐρωταποκρίσεις μεταξὺ τῶν προσώπων ποὺ πρωτοστατοῦν, ἀλλὰ κάποτε καὶ μὲ προσωπικὲς του διαλογικὲς παρεμβάσεις, εἶναι ἄκρως χαρακτηριστικὴ: στὸ κοντάκιό του «Εἰς πόρνην» ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα παρουσιάζεται μὲ μεγάλη φυσικότητα νὰ σπεύδει πρὸς τὸν πωλητὴ μύρων γιὰ νὰ ἀγοράσει τὰ κατάλληλα μύρα, προορισμένα γιὰ τὸν Νυμφίο Χριστό· ἐκεῖ λοιπόν, στὸν «μυροπράτη», ἐξυμνεῖ τὸν Χριστό, ἐνῶ ὁ μυροπράτης, ἀμφιβάλλοντας τάχα ἂν ἔχει χρήματα γιὰ νὰ τοῦ πληρώσει τὸ ἀγοραζόμενον ἐμπόρευμα, τῆς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ πλέξει τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Κύριο· κι ἐκείνη τὸ πράττει μὲ ἕνα ρεαλισμὸ ποὺ παραπέμπει εὐθέως σὲ κοινὰ σὲ ὅλους μας σύγχρονα ἀνθρώπινα βιώματα.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιητικὸς λόγος παραβάλλεται ἀρχικὰ ἐδῶ (ὑπὸ τὸν ἱλαρὸ μάλιστα ἦχο τοῦ προεισαγωγικοῦ ἀργοῦ ἀλληλουϊαρίου τῆς Μ. Ἑβδομάδας) καὶ μὲ τὴν Μαρία-Νεφέλη, ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο ποίημα τοῦ Ἑλύτη, ποίημα ἐπίσης δομημένο διαλογικὰ, μὲ συνομιλία τῆς Μαρίας Νεφέλης καὶ τοῦ Ἀντιφωνητῆ· τοῦ Ἀντιφωνητῆ, ποὺ (συνδέοντάς μας μὲ τὸν προηγηθέντα Εὐαγγελισμό) ψάλλει ἐξαρχῆς:

‘Ο,τι νὰ δειῖς – καλῶς τὸ βλέπεις
ἀρκεῖ νά’ ναι: Ἀναγγελία

Γιατί, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀντιληφθεῖ ὅτι ἔχει ἐξορίσει τὸ Ἱερό, δὲν τοῦ μένει παρὰ νὰ ἀνοίξει τὸ πνεῦμα του στὴν Ποίηση· νὰ καλέσει τὸν ποιητὴ πὺ κρύβει μέσα του, νὰ τοῦ ζητήσει νὰ ὁροθετήσει καὶ νὰ ἀναγγεῖλει μιὰ νέα μετάβαση ...

Ἦχος λδ Νη

M

Α

η α α α αλ λη η η η η η η η

η η η η η η η η η η η η η η η η

η λχ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ

χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ χ

ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

α α α α α α α α α α α α α α α Αλ

λη λχ χ χ χ χ χ χχ χ χ χ χχ χ χ χ χ χ

η ι ι ι ι ι ι ι ι α α β λ α α α α
 α α α γα α α α α α α α α α γα
 α α α α α α α α α π α Α α α αλ
 λη η η λ ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς
 ι ι ι ι ι ι ι ι η ι ι ι ι ι ι ι ι α α
 α α α α α δ

Σιγά σιγά μές στον ασβέστη χωνεύεται ή Μεγάλη Τρίτη.

Καμία ρυτίδα. Ούτ' ένα δάκρυ.

Άκούγεται μονάχα ή ρόδα του ήλιου όπως τὸ «σῶσον» ἀπ' τὰ μοναστήρια
κατατρώγοντας τὴ φθορὰ

τὴν ὥρα πού οἱ γυναῖκες ἀνεβάζουνε ἀπὸ τὸ πηγάδι

τὸν ἦχο ἐκεῖνο τοῦ κενοῦ

πού ἀκοῦμε λίγο πρὶν ή συμφορὰ μᾶς πλήξει.

Ένα κύρτωμα ὅπως τῆς παλάμης ὅπου χωράει τὸ δῆκιο μας.

Τὰ μαλλιά μου λύνω σ' ἓναν τοῖχο μπροστὰ
καὶ με τὸ πλάι ὀδύρομαι σκιὰ τῆς σκιᾶς μου.

Τραγουδοῦ καὶ ψέλνω τ' Ἄγραφα τοῦ Ἄνθρώπου
ἐγὼ ή δραπετίς τ' οὐρανοῦ πού εἶδα καὶ εἶδα.

Ἦχος λδ Νη

N

Λε Α γι ε

A ————— " ————— " ————— " ————— " ————— "

ευ τε ραν Ευ αν την Αι αι γυ υ ππ ι ι αν ευ

" ————— " ————— " ————— " ————— " ————— "

ρω ων ο ο δρα ακων δι α ρη η μα α α των ε σπρευ

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

δε κο λα α κει ει ει ας υ πο σκε λι ι σαι το ο ο ον

M N Δ

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

Ι ω ω σηφ αλλ αυ τος κα τα λι πω ω ων

N

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

τον χι τω ω ω να α ε ε φυ υ γε ε την

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

α α μα α αρ π ι ι αν και γυ μνο

Δ N

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

ος υ υ κ η η σχυ υ υ νε ε ε το ως ο

M N Δ

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

πρω το πλα σος προ της πα α ρα κο ο ης αυ τει ταις ι

N

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

κε σι ι ι ι ι αις Χρι ι σε ε λε ε η

— — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — " — — — — — "

σο ο ον η η η μας *(συνεχίζεται το ἰσοκράτημα)*

ᾠδὸς λῆ Πά

(οἱ μονοφωνάριοι)

Π
 η με ρον ο Χρι στος πα ρα γι νε ται εν τη
 οι κι ι α α τσ ς ς Φα α α ρι σαι αι αι ς και
 γυ νη α μαρ τω λο ος προ ο ο σελ θς ς ς σα
 τοις πο σιν ε κυ λιν δς ς ς ς το ο βο ω ω ω
 σα π ι δε την βε βυ θι σμε ε νη ην τη η η α
Κ
 α α μαρ πι ι ι αν την α πηλ πι ι σμε νην δι
Π
 α τα α ας πρα α α ξει εις την μη βδε λυ
 χθει ει σαν πα ρα της ση ης α α α γα θο ο ο
 τη η η τος και δος μοι Κυ ρι ε την α φε ε σιν
π
 των κα κω ωων και σω ω ω σο ο ον με

Π
 Η πλωσεν η πορ νη τας τρι χας σοι οι τω ω ω

Δε σπο τη η πλωσεν Ι γ δας τας χει ει ει ει ρα ας

τοις πα ρα νο ο ο μοις η μεν λα α βειν την

α α α α φε ε ε σιν ο δε λα βει ει ν αρ γυ υ

ρι α δι ο σοι βο ω ω ω με εν τω πρα

θεν τι και ε λευ θε ρω σα αν τι η η μας Κυ υ

ρι ι ε δο ο ο ξα α α σοι

Π
 Π ρο σηλ θε γυ νη δυ σω δης και βε βορ βο ρω

με ε ε νη η δα κρυ α προ χε γ σα πο σι σγ Σω

τηρ το πα θος κα α α ταγ γε ε ε λγ γ γ σα

πως α τε νι ι σω σοι τω ω ω Δε σπο τη αυ τος

γαρ ε λη η η η η λυ υ θας σω ω σαι πο ο ορ νην

εκ βυ θα θα νη σα αν με ε α να α α

ση η η σο ον ο τον Λα ζα ρο ο ον ε χει ρας

εκ τα φη τε ε ε τρα η η η με ε ε ρον δε

ξαι με την τα α α λαι αι ναν Κυ ρι

ε εκαι σω ω ω σο ο ον με

(ὁ χορός)

Η α πε γνω σμε ε νη η δι ι ι α α α τον

βι ον και ε πε γνω σμε ε ε ε νη η δι α τον

τρο ο ο πον το μυ υ υ ρον βα ζα α α α

ζα α α σα προ ο ση ηλ θε σοι βο ω ω ω σα

μη η με την πορ νην α α α πορ ρι ψης ο τε χθει

εἰ εἰ εἰς ε ἐκ Παρ θε ε ε νθ μη η μη τα

δα κρυ α α α πα ρι δης η χα ρα α α των

αγ γε ε ε λων αλ λα δε ξαι με ε με ε ε τα

α α νο ρ σαν ην ρκ α πω σω α μαρ τα α νθ ρ σαν

Κυ υ υ ρι ι ι ε κα τα το με ε γα ασθ

ε ε ε λε ε ε ος

«Δός μου, ἂν ἔχῃς, μύρο ἀντάξιο τοῦ Ἀγαπημένου μου,
 ποῦ δίκαια καὶ ἀδολὰ ἀγαπῶ,
 Αὐτοῦ ποῦ ἐπυρπόλησε τὰ μέλη μου καὶ τὰ νεφρὰ καὶ τὴν καρδιά μου.
 Καθόλου μὴ διστάζῃς γιὰ τὸ ἔξοδο.
 Καὶ τὸ τομάρι μου ἂν χρειαστῇ καὶ τὸ κουφάρι μου,
 ἔτοιμη εἶμαι νὰ τὸ δώσω ἀρκεῖ κάτι νὰ βρῶ ν' ἀνταποδώσω
 σ' Αὐτὸν ποῦ ῥθε κοντά μου μὲ ἀγάπη
 γιὰ νὰ μὲ καθάρῃ ἀπὸ τὴ νέκρα τῆς ἄσωτης ζωῆς μου».

«Πές μου, Ποιός εἶν' Αὐτός ποῦ ἀγαπᾷς,
 ποῦ τόσο πολὺ σὲ μάγεψε καὶ στὴν ἀγάπη σ' ἐτράβηξε;
 Ἔχει ἄραγε κάτι ἀντάξιο τοῦ μύρου μου;»

«ὦ ἄνθρωπε, γιατί μοῦ λές· ἔχει κάτι ἀντάξιο;»
 Τίποτα δὲν τοῦ παραβγαίνει στὴν ἀξία.
 Οὔτε ὁ οὐρανὸς οὔτε ἡ γῆ οὔτε ὁ κόσμος ὅλος
 μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μ' Αὐτὸν ποὺ ἔφθασε ὀλοπρόθυμα νὰ μὲ ἐλευθερώσει
 ἀπὸ τὴν ἄσωτη ζωὴ μου.

Εἶναι Γιὸς τοῦ Δαβίδ', γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ὁμορφος.
 Εἶναι Γιὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, γι' αὐτὸ πολὺ εὐχάριστος.
 Καὶ Τοῦτον δὲν ἀντίκρυσσα, μὰ ἄκουσα καὶ λαβώθηκα
 ἀπ' τὴ Μορφὴ Ἐκείνου ποὺ κατὰ τὴ θεότητα εἶναι χωρὶς Μορφή.
 Τὸν Δαβίδ' κάποτε ἀντίκρυσε ἡ Μελχὼ καὶ τὸν ἀγάπησε.
 Ὅμως ἐγὼ χωρὶς νὰ δῶ τοῦ Δαβίδ' τὸν ἀπόγονο λαχταρῶ καὶ ἀγαπάω.
 Ἐκείνη ὅλα τὰ παλάτια ἀπαρνήθηκε
 καὶ στὸ φτωχὸ Δαβίδ' ἔτρεξε τότε μὲ λαχτάρω.
 Κι ἐγὼ τὰ ἁμαρτωλὰ λεφτὰ ξοδεύω κι ἀγοράζω τὸ μύρο
 γὰ Κεῖνον ποὺ μὲ καθαρίζει ἀπὸ τὴν ἄσωτη ζωὴ μου».

ᾠχος λδ Νη

υε Α α α α γ ι ι ι ε

Κ

 υ υ υ υ ρ ι ι ι ε η εν πολ λαις α

μα αρ τι ι ι αις πε ρι πε σου ου ου σα α γυ υ

υ νη την σην αι σθο με νη η Θε ο ο ο τη

η η η τα μω ρο ο φο ο ο ρου α α α να α λα

βου σα α α τα α α α ξιν ο δου ρο με ε

ε νη μυ υ υ υ ρα α α α σοι προ του εν τα α

φι ι α σμου κο ο ο μι ι ι ι ζει

(ὁ μονοφωνάρης) οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι μοι οι

οι οι οι οι οι οι μοι οι οι οι οι λε ε ε ε ε ε

ε γου ου ου ου ου ου γου ου ου ου λε ε γου σα

(ὁ χορός) ο πι νυ υξμοι οι υ υ παρ χει οι οι οι οιστρο ος

α κο ο λα σι ι ι ι ας ζο φω δης τε ε ε και

αι α σε λη νος ε ε ε ρω ως της α μα α αρ πι

ι ι ι ας

(ὁ μονοφωνάρης) ε ε ε ε ε ε ε ε ε ξαι αι δε

ε ε ξαιαι μου ου ου τας πη γα α γας τω ων

δα α α α α κρυ πων δα κρυ υ υ υ υ ων

(ὁ χορός) ο νε φε λαις δι ε ξα α γω ω ων τη η ης θα

λα ασ σης το ο ο υ υ υ υ δωρ κα α α

αμ φθη τι ι μοι οι προς τους στε να α α γμους τη

ης κα α αρ δι ι α ασ ο κλι ι νας τους ου

ρα α α νους τη α α φα α τω σου κε ε ε

νω ω ω ω σει κα τα φι λη η σω τους α

χραν τους σου πο ο δα ασ α πο σμη ξω ω του ου τους δε ε

πα α α λιν τοις της κε φα α λη η ης μου

βο ο ο στρυ υ υ υ χοις ω ων ε εν τω Πα ρα

δεις ει σω ω Ε ευ α το ο δεις λι ι νον

κρο ο ο ο το ο ο ο κρο τον τοις ω

σι ι ιν η η η η ηη η η χη θει ει ει ει

ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει σα α α

α

(ο μονοφωνάρης) τω φο ο ο ο ο ο ο ο βω ω ω ω

ω ω ω ε ε ε ε κρυ υ υ υ υ ε ε κρυ υ υ

υ υ υ υ βη

(ο χορός) α μαρ πι ω ω ω ω ω ω ζω ω ωνμου τα

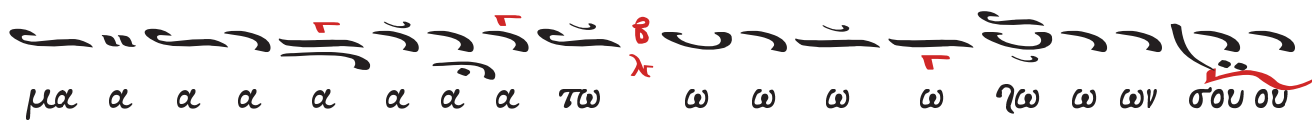
πλη η η η η η η η θη η η η η η η η η

η η η η η η ηη η η η ηη η η η η η

η η η η η η η η η η η η **Η** ε ε ε η η η

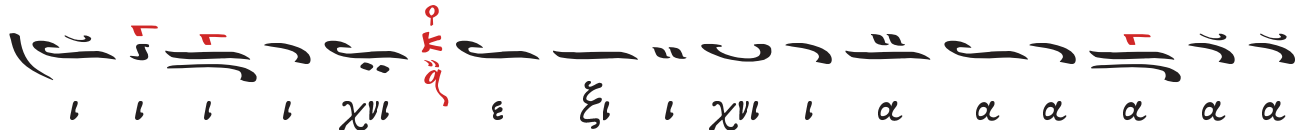

η η η η η η η η η η η η η η η η η **Κ** ε ε

η η η η η η η η η η η η η η η η η **Ν** και κρι

μα α α α α α α α τω ω ω ω ω ηω ω ων σου ου **Β**

ου ου ου ου ου α α α α βυ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

η υ υσ σουσ **Κ** πι ι ι ι ι ις ε ε ξι ι

ι ι ι ι **Κ** χι ε ξι ι χι ι α α α α α

α α α α ηα α α σει **Δ** ψ χο σω ω ω ω ω **Μ** **Ν**

ω στα α α α α α α α Σω ω τη η η η η η

η η ηρ μου **Υ**

μη με την σην δου λη ην πα α ρι ι ι **Δ** δης ο α

με ε τρη η η τον ε ε ε χων το ε ε ε ε λε

ε ε ε ος

ΤΟ ΠΑΘΟΣ

Τὸ ἀμέτρητό Του ἔλεος Τὸν ἀποτρέπει ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς συντρίψει ὡς σκεύη κεραμέως... Κι ἔτσι ὀδηγεῖται ἐκούσια πρὸς τὸ Πάθος: μὲ τὴν αἴσθησι τῆς συμμετοχῆς σὲ ἓνα παλαιό, συγκλονιστικό, θρήνο, ποὺ ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἀνάστασις, ἅς ἀφουγκραστοῦμε αὐτὴ τὴ μοναδικὴ ἐμπειρία, τὴν ἐμπειρία τῆς ὑψηλῆς ποιητικῆς ἐκφρασις τοῦ πένθους γιὰ τὴν ἀπώλεια.

Νοηματοδοτεῖται ἔτσι πολυσήμαντα καὶ μὲ πολλαπλὲς συνδηλώσεις ὁ Θρήνος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὁ λεγόμενος τῇ ἀγία καὶ μεγάλη Παρασκευῇ, ἓνα παλαιότατο λαϊκὸ σπυχούργημα ποὺ θὰ ἀκουστεῖ ἐδῶ· ἓνα σπυχούργημα ὅπου κάποιος ἄδηλος ποιητὴς διασκεύασε σὲ δεκαπεντασύλλαβους στίχους διάφορα βυζαντινὰ ὑμνογραφικὰ καὶ λειτουργικὰ κείμενα γιὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.

Πολλὰ ἄλλα τροπάρια γραμμένα σὲ δεκαπεντασύλλαβο ἀποτελοῦν τὸ λίκνο αὐτοῦ τοῦ θρήνου· ὅπως γιὰ παράδειγμα ἓνα σταυροθεοτοκίο κατὰ γράμματα καὶ μέλος τοῦ βυζαντινοῦ μαΐστορος Μανουὴλ Δούκα τοῦ Χρυσάφης:

Ὅτε σὲ εἶδεν ἐν σταυρῷ κρεμάμενον ἀδίκως,
ἀμνὰς ἢ πολυῦμνητος καὶ μήτηρ σου, Θεέ μου,
θρήνοις συνέκοπτεν αὐτήν, ἐσπάραττε τὰς ὄψεις,
καὶ ὀλολύζουσα πικρῶς ἐν στεναγμοῖς ἐβόα·

Τὸ ποίημα προοριζόταν γιὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ψαλλόμενο ὡς λαϊκὸς θρήνος ἐκτὸς τῆς ἀκολουθίας, ὅπως τὸ καὶ σήμερα γνωστὸ Μοιρολόγι τῆς Παναγίας· ἢ (γυναῖκα καὶ μάνα) Παναγία ἐμφανίζεται συγκλονιστικὰ ἐδῶ ὄχι μόνον νὰ μονολογεῖ, ἀλλὰ καὶ νὰ συνομιλεῖ (δίχως ὅμως ἀνταπόκριση) τόσο μὲ τὸν σταυρωμένο γιὸ τῆς ὅσο καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Σταυρό, ἀλλ' ἀκόμη (σὲ μιὰν ὑπερβατικὴ ἀναγωγὴ) καὶ μὲ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ, τὴν ἴδια ἐκείνη φιγούρα ποὺ πειστικὰ τῆς εἶχε μεταφέρει τὸ εὐαγγέλιο τῆς σύλληψης Του.

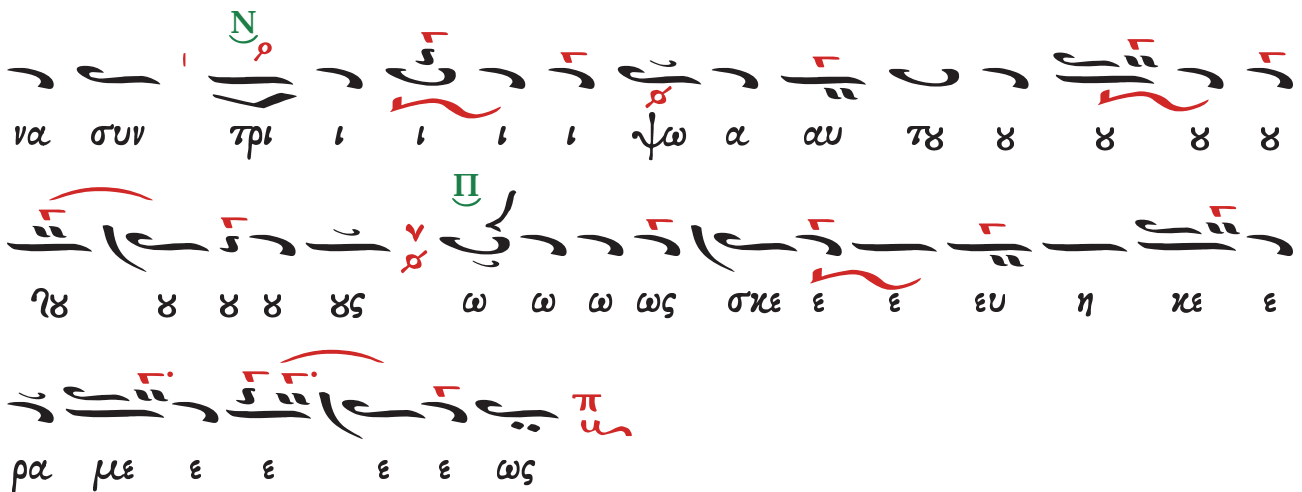
Τὰ γεγονότα περιγράφονται μὲ γλυκύτατο, μὲ μελιχρὸ τρόπο στὴν (πεζὴ καὶ μελοποιημένη) βυζαντινὴ ὑμνογραφία: Οἴμοι θεῖον τέκνον! Οἴμοι τὸ φῶς τοῦ κόσμου! Τί ἔδυσ ἐξ ὀφθαλμῶν μου ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; Υἱέ μου, ποῦ τὸ κάλλος ἔδυσ τῆς μορφῆς σου; Οὐ φέρω καθορᾶν σὲ ἀδίκως σταυρούμενον!

Σὲ κάθε περίπτωση μεταφερόμαστε μπροστὰ σὲ ἕνα ἀνοικτὸ μνη̅μα· σὲ τάφο ἀνεωγμένο, ὅπου –ἀναπνεσὼν ὡς λέων– ὁ ζωῆς χορηγὸς ὑπνοῖ· καὶ ὁ Ἄδης τρέμει· πάνω σ' αὐτὸ τὸ μνη̅μα ἢ ἐκκλησία (μὲ τὴ διθυραμβικὴ καὶ ἄκρως ἐλπιδοφόρα μελωδία τῶν εὐλογηταρίων) τοποθετεῖ πῆς μυροφόρες γυναῖκες, νὰ συνομιλοῦν νοερά μὲ τὸν δῆμο τῶν ἀγγέλων· προσέξτε αὐτὸ τὸ διαχρονικὰ ἀνυπέβλητο, τὸ καὶ μὲ σύγχρονη πολυσήμαντη ἀναγωγὴ μῆνυμα: πάνω σὲ τάφο ἀνοικτὸ στήνεται γλέντι καὶ χοροστάσι καὶ ὁ θρῆνος σὲ ὧδῃ μεταβάλλεται καὶ ἡ λύπη μὲ τὴ χαρὰ συνομιλεῖ· μετουσιώνεται ἔτσι καὶ διακηρύττεται τὸ μῆνυμα τῆς χαρμολύπης, ἡ πεμπτουσία τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας· ἡ ἐλπίδα, ἡ προοπτικὴ, ἡ συνέχεια· ἕνα μῆνυμα ἀμφίθυμο, μετεωριζόμενο ἀνάμεσα σπῆς δύο αὐτὲς ἀντιφατικὲς καταστάσεις, ἀνάλογες καὶ τῆς σύγχρονης ἐλλαδικῆς πραγματικότητας ...

Ἦχος Πά

(ὁ μονοφωνάρης)

Ξε δυ σα α α α αν με τα ι μα α πι
 α α α α μχ υ και ε νε δυ σα α α α
 αν με χλα μυ υ υ υ δα α κο ο κ κι ι ι ι
 ι ι ι ι ι νη ε θη καν ε πι την κε φα λη
 η η η μχ υ υ σε ε φα α α νον εξ α α α
 καν θων και ε πι την δε ξι ι α αν μχ υ χει ει ει
 ρα ε ε δω κα α αν κα α α α λα α α μον ι

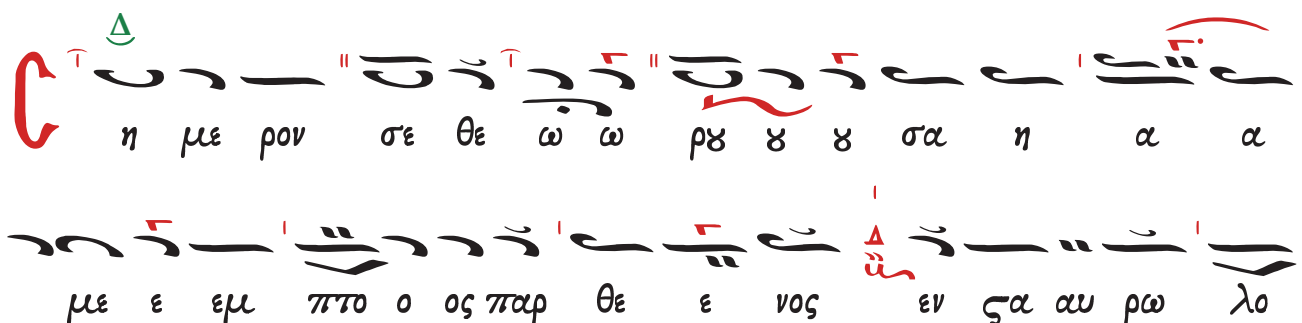
Παρισταμένη τῷ σταυρῷ ἡ πάναγνος παρθένος
 καὶ τὸν σωτῆρα βλέπουσα κρεμάμενον ἐν ξύλῳ
 θρηνοῦσα σπλάγχνα μητρικά, ὠδύρετο βοῶσα:

Τέκνον ἐμὸν γλυκύτατον, παμφίλτατόν μου τέκνον,
 πῶς ὑπομένεις τὸν σταυρόν, τοὺς ἥλους καὶ τὴν λόγχην,
 τὸν σπόγγον καὶ τὸν κάλαμον, τὸν τίτλον τοῦ Πιλάτου;
 Πῶς ὑπομένεις ἔμπτυσμούς, ραπίσματα καὶ ὕβριν
 εἰς τοῦ Πιλάτου τὴν αὐλήν, ἡ ἄρνησις τοῦ Πέτρου;

Ὡ Γαβριήλ ἀρχάγγελε, ποῦ τὸ εὐλογημένη
 καὶ ἡ χαρὰ ποῦ μ' ἐκράζεις τότε χαριτωμένη,
 Καὶ δὲν μοῦ ἐφάνερωσες σαφέστατα νὰ μάθω
 τὰς θλίψεις καὶ ὀδύνας μου ποῦ ἔμελλον νὰ πάθω
 διὰ τὸν ἠγαπημένον μου, ὁποῦ' τоне τὸ φῶς μου,
 καὶ τώρα μὲ ἐκύκλωσαν λύπες παντὸς τοῦ κόσμου.

ᾠδὴ Ἦχος Δι

(οἱ μονοφωνάρηδες)

ο γε ε α ναρ τω ω ω με ε ε νον ο δου ρο

με ε νη μη τρω ω ω α σπλα αγ χνα ε τε τρω το τη

καρ δι ι ι α α πι ι κρω ως και ςε ε να α

ςς σα ο δου νη ρως εκ βα α α θς ςς

ψυ χης πα ρει ας συν θρι ξι κα τα ξε νς σα

α α α κα τε τρω υ υ χε ε ε το δι ο και

το ςη θος τυ πτς ς σα α νε ε κρα ςε ε ρο ε ρως

οι μοι θει ει ο ο ον τε ε ε κνο ον οι μοι το

φω ω ω ς τς ς ς κο ο ο ο σμς ς πι ε δς

εξ ο φθααλ μω ω ω ν μς ο α μνος τς θε ς ο

ο θεν αι ςρα πι αι των α σω ω μα α α των τρο μω συ

νει χο ον το λε ε ε γα γ γ γ σαι α κα τα

λη πτε Κυ ρι ε ε δο ο ο ξα α α σοι

πι ξυ λα βλε πα γ σα κρε μα α με ε νον Χρι σε

σε τον παν των κτι σην και θε ον η σε α σπο ο ρω

ω ως τε κγ γ σα ε βο ο ο α α πι ι κρω

ως Υι ε ε ε ε μα γ πα το καλ λο ος ε δου

υ τη ης μορ φη η ης σα γ φε ρω κα θε ο ρα

α αν σε α δι ι ι κως αυ ρα γ γ με ε ε νον

σπευσον γν α να ση η θι ο πως ι δω κα γω σα την

εκ νε κρων τρι η με ε ρον ε ξα α να α α σα α

α σιν

Ἦχος λδ Νη

Και νυ υ υν και α α ει ει ει ει

και αι ει εις τας αι ω ω ω ω ω νας

των αι αι ω ω νων α α α α α ρα α α α μιν

Η η η δη η βα α πτε ται αι αι κα α

α α α α α λα α α μο ος α α πο ο φα

α α α α α α σε ε ε α πο φα α σε ως πα α

ρα κρι ι τω ω ω ω πα ρα α α κρι τω ω ων α α

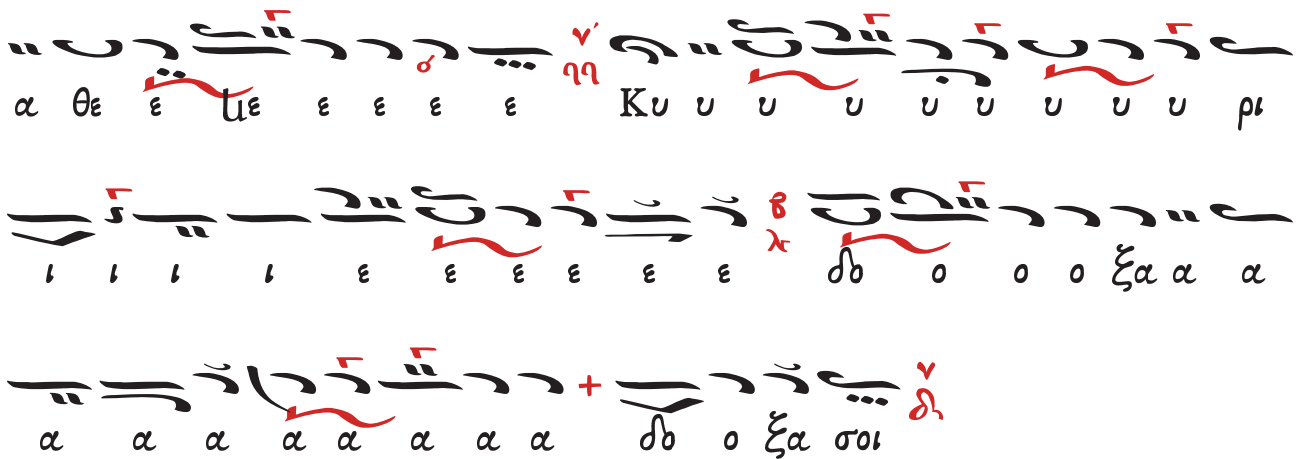
δι ι ι ι ρι ι ι α α δι ι ι ι ι κων και

αι Ι η η η σϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ δι κα

α α α α α α ζε ε ε ε δι κα α ζε ε ε

ται και κα τα κρι ι ι ι ι ι νε ε ε ε ε

Ποῦ σου τὸ κάλλος, ὦ υἱέ, ποῦ σου ἡ ὠραιότης;
 Πῶς ἠμαυρώθης ἐν σταυρῶ, υἱέ μου καὶ Θεέ μου;

Κλῖνον, σταυρὲ πανάγιε, ξύλον εὐλογημένον,
 ἵνα φιλήσω τὰς πληγὰς υἱοῦ μου καὶ Θεοῦ μου
 τοῦ ἀποχαιρετήσασθαι τὸ ἴδιόν μου τέκνον,
 ἵνα περιπλακῆσωμαι σῶμα τοῦ Ἰησοῦ μου,
 τὸ στόμα τὸ γλυκύτατον ἵνα καταφιλήσω,
 τὰ ὄμματα, τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας
 καὶ τὴν σφαγὴν τὴν ἀδίκον· κλῖνον σταυρέ μου, κλῖνον!

Ἄλλὰ ἀνάστα, Κύριε, τριήμερος ἐκ τάφου
 καὶ σπεῦσον, σῶσον εἰς ἐμέ, τὴν κεχαριτωμένην.

ᾠχος λᾶ Πᾶ

Π

τε πλα α γη ο ρω ω ω ω ν σε ε εν νε κροι οι οις λο

ο γι ι σθε ε εν τα τχ ς θα να τχ δε ε Σω

Κ

Π

τη η ηρ τη ην ι σχυ υν κα θε λο ο ο ο ν τα και αι

συν ε ε αυ τω ω το ον Α δα αμ ε γει ει ρα αν

τα α α και εξ α δχ παν τα ας ε λευ θε ρω ω ω

σαν τα

Π

ι ι αν πρω ω ω ι μυ ρο φο ροι οι ε ε

δρα μο ον προς το μνη η μα α σχ ς θρη νο ο λο ο γα

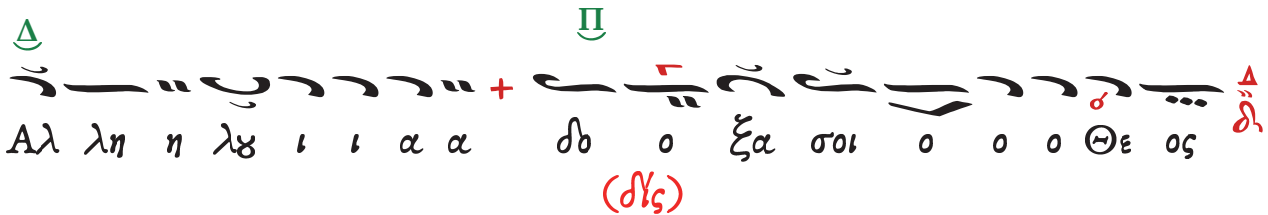
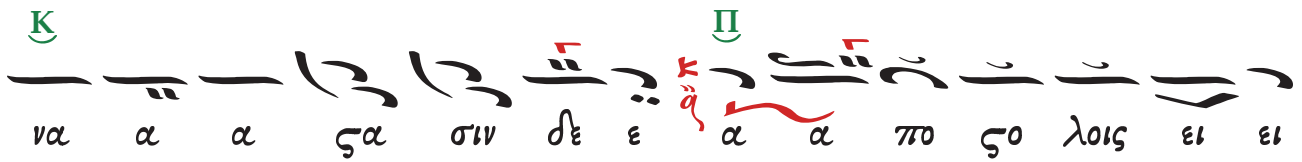
ς ς σαι ααλλ ε πε ε ε ςη προς αυ τας ο

Δ

Π

αγ γε ε λος και ει ει ει ει πε ε θρη η νχ ο ο και

αι ρο ος πε ε πα αυ ται αι μη κλαι ε ε τε ε ε την Α

Επιστρέφω, με κυκλική ροή αναστοχασμού, στην αρχική σιωπή του Σιγησάτω πάσα σάρξ βροτεία: μέγα επίτευγμα η σιωπή· σημειώστε δε, παρακαλώ, πόσο υπαινικτικά προβάλλεται πάντοτε σε στιγμές μεγαλειώδεις!

Πόσο όμορφα περιγράφει τη μουσικότητά της ο Αργύρης Χιόνης στον «Περί σιωπής λόγο» του:

«Η σιωπή είναι το κέλυφος του ήχου. Κλεισμένος μέσα της, ο ήχος τη ραμφίζει, όπως ραμφίζει το πουλί του αυγού το τσόφλι, θέλει κι αυτός να

βγει και να πετάξει. Είναι μοιραίο λοιπόν να θρυμματίζεται, κάποια στιγμή, η σιωπή (τέτοια είναι η τάξη των πραγμάτων), για να μπορέσει ο ήχος ν' ακουστεί. Ωστόσο, αν και θρυμματίζεται, ποτέ δεν αφανίζεται, αλλά, έτσι, κομματιασμένη, μέσα στον ήχο παρεισφρύνει και, με παύσεις μαγικές, τον μετατρέπει, από θόρυβο, σε μουσική και ποίηση».

Πόσο γλαφυρά αναδεικνύει το μυστήριό της ο Ανδρέας Εμπειρικός στην Οκτάνα του:

‘Όσο και αν μένουν ανεκτέλεστα τὰ έργα, όσο και αν είναι πλήρης ή σιγή (ή σφύζουσα εντούτοις) και τὸ μηδὲν ἂν διαγράφεται στρογγύλον, ὡς ἄφωνον στόμα ἀνοικτόν, πάντα, μὰ πάντα, ἡ σιγή και τὰ ἀνεκτέλεστα ὅλα, θὰ περιέχουν ἓν μέγα μυστήριον γιομάτο, ἓνα μυστήριον ὑπερπλήρες, χωρὶς κενὰ και δίχως ἀπουσίαν, ἓν μέγα μυστήριον (ὡς τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἓν τάφω) – τὸ φανερόν, τὸ τηλαυγές, τὸ πλήρες μυστήριον τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς, Ἄλφα-Ὠμέγα.

Και ο Νίκος Καρούζος την εξυμνεί ποιητικά:

Η σιωπή δεν είναι λεφτεριά,
 η σιωπή δεν είναι αιχμαλωσία
 η σιωπή δεν είναι δωρεά,
 η σιωπή δεν είναι ιδιοκτησία
 η σιωπή είναι ένα καναρίνι στο μικρόφωνο
 η σιωπή είναι ντελάλης από στάχτη
 κάθε ρυάκι της κραυγάζει πως μονάχα η σιγή μιλιέται
 η σιωπή περιπαίζει τα αδιέξοδα
 η σιωπή τη γλώσσα της φασκιώνει με συνταχτικό και κανόνες
 αναπαύεται στα ανώμαλα ρήματα ερωτεύεται επιρρήματα
 στους ρήτορες οπού σείουν τα μπαλκόνια συσσωρεύεται
 πηγαίνει τις Κυριακάδες στην εκκλησία για να ψάλλει
 μα όμως τι όλεθρος
 η σιωπή δε βρίσκει πουθενά το όνομά της.

Κι όμως· στην εκκλησιαστική μας μουσική ηχηρή είναι η λειτουργική σιωπή του συγκεκαλυμμένα εκπεφρασμένου θείου αρρήτου, μια «σιωπή» που παραδοσιακά προβαλλόταν ανέκαθεν μέσα από τα λεγόμενα κρατήματα· με ένα παρόμοιο δείγμα κρατήματος θα κλείσουμε, ευγνώμονες για την προσοχή σας, την αποψινή μας επιτέλεση:

Ἦχος ᾠ Πα

Α ῥα υεσ Π α

ε ρι ρε ε ρεμ τε ρε ρε ε ε ρι ρεμ

τε ρι ρε ρι ρεμ τε ρε ε ε ε ρι ρι ρε ρε

ε ρεμ τε ρε ε ε ε ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρι

ρε ε ε ρε ε ρεμ

τε ρε ρε ε ε ρι ρεμ τε ε ρι ρε ρι

ρε ε ρεμ τε ρε ρε ε ε ρι ρε ρι ρι ρι

ρε ρι ρι ρι ρε ε ε ρι ρι ρεμ ε ρι ρι ρι

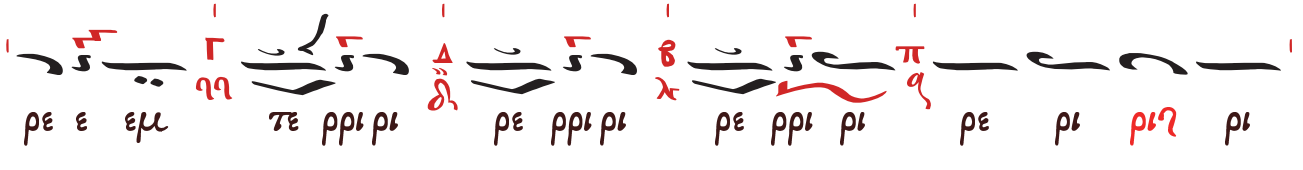
ρεμ τε ρι ρι ρι ρεμ τε ρι ρι ρι ρε ε ε

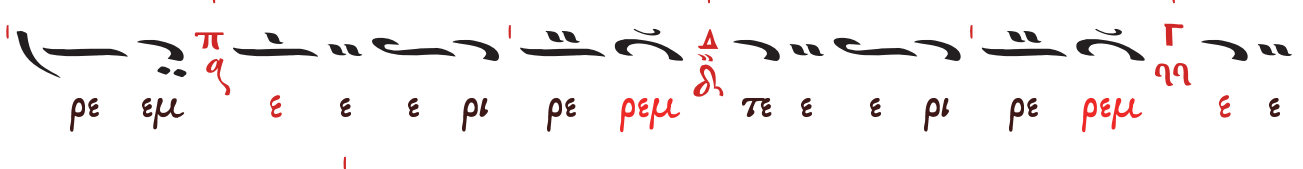
ρε ε ρεμ

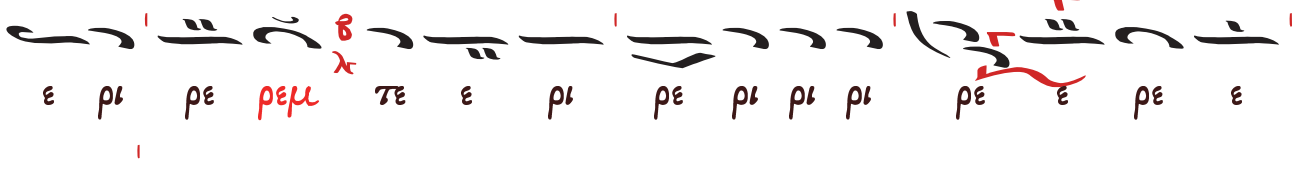
ε ρι ρι ρι ρε ρε ε ρεμ τε ε ρι ρεμ τε

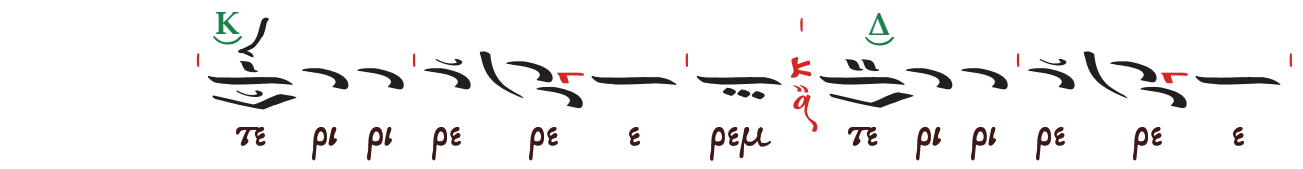

 ρι ρι ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε ε ρι ρεμ τε ρι ρι ρι

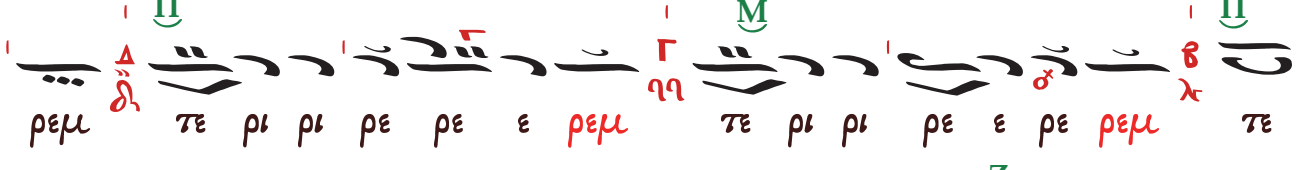

 ρε ε εμ τε ρρι ρι ρε ρρι ρι ρε ρρι ρι ρε ρι ρι ρι

 ρε εμ ε ε ε ρι ρε ρεμ τε ε ε ρι ρε ρεμ ε ε

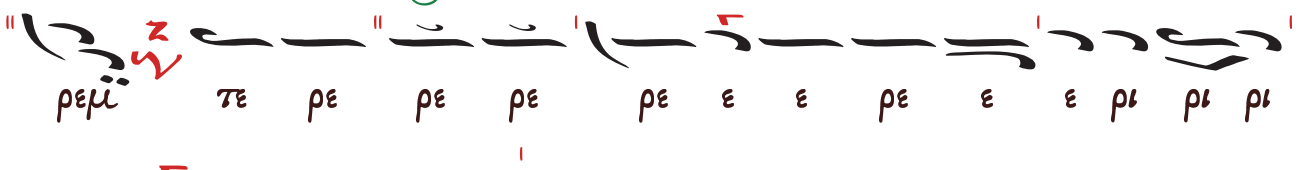

 ε ρι ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε ρε ε

 ρεμ

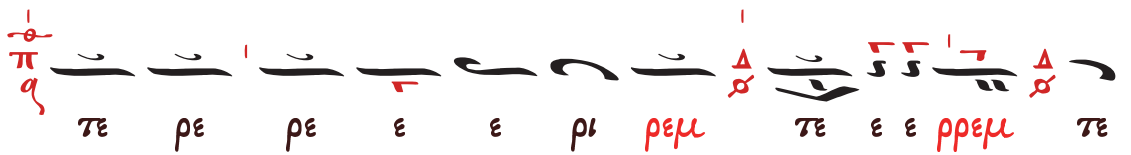

 τε ρι ρι ρε ρε ε ρεμ τε ρι ρι ρε ρε ε

 ρεμ τε ρι ρι ρε ρε ε ρεμ τε ρι ρι ρε ε ρε ρεμ τε

 ρι ρι ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε ε ρι ρεμ τε ρι ρι ρι

 ρεμ τε ρε ρε ρε ρε ε ε ρε ε ε ρι ρι ρι

 ρε ε ρε ε ρεμ

 τε ρε ρε ε ε ρι ρεμ τε ε ε ρρεμ τε

ρε ρε ρε ε ε ε ρι ρι ρε ρε ε ρε ρι ι ρι

ρι ρι ρε ε ε ρι ρεμ τε τε ε ε τε ρι

ρι ι ρι ρε ε εμ τε ρι ρι ι ρι ρε ε εμ τε ρι

ρι ι ρι ρε ε εμ τε ε ε ρε ρε τε ρι

ρε ε εμ τε ρε ρε ρε ε εμ τε ρε ρε

ρε ε ε ε ε εμ τε ρε ρε ρε ε ρε ε ρι

ρι ρεμ τε ρι ρι ρι ρε ε ρε ε ρεμ τε ρι ι ρρε

ρι ι ρρε ρι ι ρρε ρι ρε ε ε ρε ε ε ρι ι ρρε

ρι ρε ρε ε ε τε ρι ρε ρε ε ε ε ρεμ